

ressò mont-roigenc

COSES D'ABANS (5)

Martí Rom
www.martirom.cat

01-07-2025

Nous bocins de Mont-roig.

Joan Soler Armengol. Mestre a Mont-roig (1859)

Havia nascut a Garcia (Ribera d'Ebre) el 1833. Els seus pares, Rafael Soler i Joaquina Ignacia Armengol eren d'Olocau (València) i Todolella (Castelló). Als 19 anys anà a Barcelona a l'Escola Normal. Va obtenir el títol de mestre el 1855. La seva primera destinació, com a interí, fou a la Pobla de Massaluca (Terra Alta).

El 30 de desembre de 1858 fou designat mestre interí de l'escola de Mont-roig. Hi va ser vuit mesos, fins al 15 d'agost de 1859.

Després, el juny de 1860, aniria a l'escola de Vandellós, on hi estaria fins al febrer de 1864. Seria mestre d'Amposta fins al 1873. Finalment, per problemes de salut, va abandonar la docència i passà a regentar un centre privat a Tortosa¹.

Molí de l'oli de la Coma (1859)

La "Gaceta de Madrid", del 17 de setembre de 1859, publicava la subhasta del Molí de l'oli de la Coma. "Un molino aceitero, procedente de los propios de la villa... tiene una superficie de 13.376 palmos cuadrados, equivalentes a 508 metros 62 centímetros. Linda al N., S. y O. con dicha calle de la Coma y al E. con Pedro Savall y otro. Contiene 3 vigas, 3 rodetes, 3 fogañas, con sus correspondientes peroles, todo en estado regular, y además entra en la venta los fulls o balsas de las aguas sucias, y por otra puerta a la parte del S., tasado en venta en 35.000 reales. Produce en renta 3.201 reales, por la que ha sido capitalizado en 57.618 reales, por cuya cantidad se sacará a subasta".

Afer de la mina "La Caudalosa" (1860)

Segons el llibre "Camins soterrats d'aigua. Les mines d'aigua al terme de Mont-roig"² aquesta mina es va construir el 19 de febrer de 1860. També hi consten els noms de "Mina del dama" i "Mina de la Pubilla".

¹ Informacions dels textos "L'ensenyament primari i la construcció de l'Estat liberal (1834-1931). De la teoria legislativa a l'aplicació pràctica: el cas del partit judicial de Gandesa" i "Onze Mestres riberencs del segle XIX", ambdós de David Tormo Benavent. El primer publicat a la Universitat de Barcelona i el segon a "Miscel·lània del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre" núm. 32 (2022).

² "Camins soterrats d'aigua. Les mines d'aigua al terme de Mont-roig" del Grup de Recerca del Centre d'Estudis Mont-roigencs" (Onada Edicions, 2014), pàg. 69.

Diu que estava a Les Pobles, a uns quatre-cents metres abans d'arribar a la riera de Riudecanyes, a tocar de la carretera a la dreta. “Brollava a la finca que actualment és de la Berta Boronat Pujol. Tot i que porta molts anys seca, el seu nom fa pensar que l'aigua hi era abundant...”.

Uns cinc mesos després de l'inici de l'obra es va produir una important desavinença entre el constructor i el conjunt de persones que eren els seus propietaris. Aquesta informació detallada consta al “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, del 20 d'agost de 1860.

Resumirem el cas. El 3 d'agost un jutge de Reus inicia els tràmits d'un litigi contra el constructor. Els propietaris, tots del poble, són: Pere Vidiella Figueras, Miquel Vidiella Bargalló, Josep Bargalló Masseras, Pere Antonio Tost Sangenís, Joan Prats Pujol, Pere Ciurana Baiges, Pere Sedó Rofes, Josep Pascual Gassó, Josep Blanch Ferrando, Pere Pujadas Alsina i Antoni Ferrando Alsina. “Se reclama y pide el cumplimiento de la contrata hecha por los mismos... para que este prolongara la mina nombrada... con el objeto de obtener mayor cantidad de agua, así como el resarcimiento de los perjuicios que les ha ocasionado por no haber ejecutado la obra a su debido tiempo...”. Sembla que el problema estava que el minaire deia que no s'havien complert les condicions econòmiques inicials. “Contestó este... no haber cumplido los demandantes con lo convenido por su parte y que por esta razón no principió los trabajos en el día señalado...”.

El jutge, un cop analitzada la informació aportada, afegeix que el minaire “no ha comparecido en estos autos y acusada la rebeldía...” i el condemna a indemnitzar als demandants “sirviendo de tipo para el abono de dichos perjuicios el precio en que se hubiera vendido cada hora de agua de la que ordinariamente manaba de la referida mina, y para fijar su importe nombren un perito cada una de las partes...”.

Cens habitants (1860)

Segons dades del “Fondo documental del Instituto Nacional de Estadística” a l'any 1860 la població total de Mont-roig era de 2.308 habitants.

Homes: 1.127

Dones: 1.181

Solters homes / dones: 610 / 577

Casats homes / dones: 473 / 479

Vidus homes / dones: 44 / 125

Josep Martí Viñas i Josep Escuder Barba. Dos mont-roigencs morts a Puerto Rico (1860 i 1874)

En un article a “**Ressò mont-roigenc**” (12-03-2020) havia publicat una relació de mont-roigencs a les guerres de Cuba i Filipines³. Ara ho faré amb els dos que varen morir a Puerto Rico⁴:

Josep Martí Viñas. Fill d’Antoni i de Josefa. Solter. Soldat de la Quinta companyia del “Batallón de Cazadores de Cádiz”. Mor als divuit anys (1860).

Josep Escuder Barba. Fill de Josep i María. Solter. Soldat del “Batallón Fijo de Artillería”. Mor als trenta-dos anys a San Juan de Puerto Rico (1874).

Carta de la Societat Coral “La Céres” (1863)

“El Metrófono”, de Barcelona, del 26 de juliol de 1863, publicava una carta (del 9 de juliol) dirigida a Josep Anselm Clavé⁵: “Muy Sr. nuestro: Aunque tardíos, no queremos ser menos que las demás sociedades euterpenses, nuestras hermanas, en felicitar a V. por el nuevo triunfo alcanzado en la capital de España por los coristas de esa Sociedad que tan dignamente dirige. Admita V., querido director y sus amados discípulos, nuestros finos plácemes. Que sirva de estímulo a todas las sociedades corales la imperecedera fama alcanzada por V., y publicada sin escepcion alguna por todos los periódicos de la Nación. Teniendo así ocasión de ofrecerse a V. la Sociedad Coral La Céres, así como cada uno en particular, autorizados para ello el director e individuos que forman la junta, quedan sus atentos y seguros servidores”. Firmen: Francesc Martí, Ferran Pellicer, Josep Morella, Manuel Riba, Miquel Benaiges i Francesc Garri⁶.

En “El Metrófono”, de Barcelona, del 2 d’agost del mateix any 1863, hi ha una notícia sobre aquesta entitat musical mont-roigenca: “La sociedad coral euterpense establecida en el pueblo de Montroig, provincia de Tarragona, sigue haciendo notables progresos; su director. Don Francisco Martí, trabaja con asiduidad para que pronto pueda ponerse a la altura de las demás fundadas en aquella provincia. Actualmente “La Céres” está ensayando varias composiciones del Sr. Clavé. Mucho esperamos tanto del buen celo del inteligente Sr. Martí, como de la aplicación de sus discípulos”.

Així doncs, sabem que el seu director era Francesc Martí⁷.

Aquest societat coral “La Céres” s’havia creat cinc mesos abans, el febrer de 1863⁸.

Céres, a la mitologia romana, era la deessa de l’agricultura. Va ensenyar als homes a conrear la terra, a sembrar i recollir el blat. Del seu nom ve la paraula “cereals”. Normalment se la representa com una dona bonica i de cabells daurats.

³ També vegeu el text “Soldats de la guerra de Cuba i Filipines” del llibre “Mont-roig. D’altres esberles d’un mosaic esbocinat” (Arola Editors, 2023), pàg. 39.

⁴ “La formación del pueblo puertorriqueño: la contribución de los catalanes, balearicos y valencianos” d’Estela Cifre de Loubriel, Instituto de Cultura Puertorriqueña (1975).

⁵ “Fou un polític, compositor i escriptor català, fundador del moviment coral a Catalunya i impulsor del moviment associatiu” (“Gran Enciclopèdia Catalana”).

⁶ A vegades, alguns noms reproduïts a la premsa són erronis. Tinc dubtes d’aquest darrer.

⁷ Dissortadament en el Cens electoral de 1894 hi ha vint-i-tres persones amb el cognom “Martí”.

⁸ Vegeu el text “Societat coral La Céres de Mont-roig” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 409.

Francesca Alsina. Una mont-rogenca casada a Cervera (1864)

En el text “Els habitants del barri de Sant Magí l’any 1864”, de Cervera (La Segarra), de Josep M. Llobet Portella, s’esmenta Francesca Alsina de Mont-roig que estava casada amb el jornalier cerverí Josep Carbonell. Vivien en el núm. 6 del carrer de l’Estudi Vell.

Els fons notariais de Mont-roig (1752... 1967): Districte de Reus (1866)

En el llibre “Els fons de protocols de Catalunya. Estat actual i proposta de sistematització”. Coordinador: Laureà Pagarolas Sabaté (“Associació d’arxivers de Catalunya, AAC, 2005) hi tenim la descripció dels fons notariais de Mont-roig.

Primer cal explicar que: “El districte notarial de Reus fou creat per la demarcació de 1866, integrat per un total de dotze notaries distribuïdes entre les poblacions de Reus - cap del districte i seu de l’arxiu-, Alforja, Cambrils, Mont-roig del Camp, Riudoms i la Selva del Camp. Aviat, però, la manca de rendiments farà que algunes d’aquestes notaries s’amortitzin. Així, en pocs anys foren suprimides les notaries de Mont-roig del Camp (1874), Alforja (1881) i Cambrils (1889). Una mica més endavant també se suprimiran les de la Selva del Camp (1903) i Riudoms (1915). En el cas concret de les notaries de Cambrils i Mont-roig del Camp, sofreixen una activitat que alterna entre períodes de suspensió i de creació. Aquesta última població esdevé el cas més paradigmàtic, ja que la notaria fou restablerta el 1889, novament suspesa el 1967 i creada de nou el 1994, mentre que la de Cambrils fou restablerta el 1967...” (pàg. 217).

“El 1994 el districte de Reus comptava amb tretze notaries repartides entre Reus, Cambrils, Falset, Mont-roig del Camp, Móra d’Ebre, Móra la Nova i Vandellòs-l’Hospitalet de l’Infant, a les quals se n’afegiren quatre el 2000, una d’elles a la Selva del Camp. El districte de Reus s’estén bàsicament per les comarques del Baix Camp, el Priorat i la Ribera d’Ebre...” (pàg. 218).

En l’actualitat, la documentació notarial del districte es troba repartida entre els centres següents:

Arxiu General de Protocols del Districte de Reus: Cambrils (1968-1978), Mont-roig del Camp (1904-1907/1937-1967), Reus (1904-1978) i Riudoms (1913), 2.231 volums.

Arxiu Històric de Tarragona (AHT): l’Aleixar (1801-1819), Alforja (1740-1874), Cambrils (1660-1862), Montbrió del Camp (1800-1812), Mont-roig del Camp (1752-1800), Reus (1606-1912), Riudoms (1574-1874) i la Selva del Camp (1624-1875), 1.981 unitats d’instal·lació.

Arxiu Històric Comarcal de Reus (ACR): Alforja (1876-1881), Cambrils (1804-1890), Mont-roig del Camp (1881-1903), Reus (1297-segle XVIII/1804-1903), Riudoms (1875-1903) i la Selva del Camp (1876-1884), 1.452 volums. (pàg. 220).

Joan Gassó. Notari (1867)

A la “Gaceta de Madrid”, la publicació oficial del govern d’Espanya editada del 1697 al 1936 (posteriorment seria el “Boletín Oficial del Estado”, B.O.E.), del 15 de setembre de 1867, s’hi diu que Joan Gassó (Juncosa) que era notari de Gratallops en endavant ho serà de Mont-roig.